

Metsakirik sai altari Tartust

Tagametsa laagrikeskuse juures asuv metsakirik sai altariks kivi Tartu Pauluse kiriku alt.

1994. aasta oktoobris olid skautide sügismängud Vändras, kust matkati Tagametsale. Seal jäädi telklaagrisse. Öhtul oli jumalateenistus. Selleks andis Tõnu Aavasalu eelmisel päeval korralduse valmistada ette metsakirik. Ilmar Aruoja ja Kristjan Luhamets asusid 14. oktoobril 1994 korraldust täitma. Kristjan leidis koha ning oli abiks Ilmarile, kes tegi saega tööd. Meelis Amur liitus pisut hiljem, kuna kipsis jala tõttu käis ta karkudega. Kolmekesi lükati püsti toekas rist ja valmistati altar, põlvituspink ning istekohad kirikuliste.

Suvel 1995 korraldati samas paigas suurlaager ning jumalateenistus peeti sügisel rajatud metsakirikus. Aastal 1999 ostis Eesti Skautide Ühing ära Tagametsa jahilossi koos selle juurde kuuluva 7,8 ha suuruse maatükiga. Kuigi metsakirik jäi edasi riigimetsa, on skaudid jätkuvalt kasutanud seda paika jumalateenistuste pidamiseks. Lisaks on seal toimetatud ristimisi, antud leeritöötust ning laulatatud noorpaare. Metsakirikus on jumalateenistusi pidanud ka Tartu Teoloogia Akadeemia. Aeg-ajalt on uuendatud metsakiriku sisustust, valmistatud nii uus rist kui altar.

Ajalugu tunneb palju metsakirikuid. Saksamaal peetakse taevaminemispüha jumalateenistus tavaliselt vabas õhus, näiteks metsas. Skautidel on

vabaõhu jumalateenistused tavalised ja püsilaagrite juures on kohti, mida püsivalt metsakirikuna kasutatakse.

Kui 17. sajandil oli luterlik õpetus Tšehhi Sileesias keelatud, ei jäänud muud üle, kui koguneda paksu metsa varjus. Üks tuntumaid metsakirikuid tollest ajast asub tänapäeva Poola alal Ustroni linna lähedal Rownica mäel. Kauget aega meenutab seal sisuliselt ainult üks kivi, mis oli metsakiriku altariks. Sellest tuli mõte asendada ka Tagametsa lehisepakust altar kiviga.

Aastal 2008 tuli ehitustööde käigus Tartu Pauluse kiriku alt välja hunnik kive, mis jäid aastateks seisma kiriku kõrvale parklasse. 11. juunil 2015 sõidutati sealt üks suurem kivi Taga-

metsale. Kuna suur auto ei pääsenud sõiduteest kaugemale, jäi kivi tee äärde oma aega ootama. See aeg tuli 23. märtsil 2021, kui Ilmar Aruoja, Heini Metsa ja Andres Kaselo abiga ning masina jõul õnnestus umbes 4-tonnise kivi toimetada teest ligi 250 meetri kaugusele metsa. 22. aprillil, kui maa sulanud, puhastas kolmest perest koosnev seltskond kivi ja korrastas selle ümbruse. Käsivintsiga kohendati pisut kivi asukohta. Plaan on valmistada suviseks suurlaagriks ka metsakiriku uus rist.

Metsakirik asub Järvamaal Türi valla Rassi külas ajaloolise Pilistvere kihelkonna edelanurgas.

KRISTJAN LUHAMETS

Pauluse kogudus osaleb Tartu Eluringikeskuse rajamises

27. aprillil andis Tartu linn Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidule ehitusloa Annemõisa 2 asuva hoone renoveerimiseks ja laiendamiseks Annemõisa 4 krundile. Kuna Kõrgem Usuteaduslik

Seminar on kolinud Tallinna, tuleb hoonesse 135-kohaline hooldekodu, kuid ka lasteaed, jõusaal, kohvik ja saun. Hoones jätkab koos käimist baptistikogudus. Projektijuht Henri Lehtsaare sõnul on eesmärk luua

kristlikel väärtustel põhinev hooldekodu. Ehitus maksab üle 6 miljoni euro. Väikeinvestorina osaleb ka Tartu Pauluse kogudus. Ehituse valmimine on planeeritud 2022. a. suvel.

Anna Humal: Jumal, ma hing

31. mail täitub juubeliaasta meie koguduse organistil Anna Humalal.

Anna, sa sündisid nõukogude ajal kirikuõpetaja perre. Kuidas erines sinu lapsepõlv eakaaslaste omast?

Mida kaugemalt maali vaatame, seda paremini hoomame. Mõeldes oma lapsepõlvele, saan aru, kui palju suunas ja mõjutas mind pere ainsa lapsena kasvamine. Olin pidevalt osaline ja abiline oma vanemate tegemistes, mis tundusid väga põnevad! Ema põllu- ja aiatööd nii koguduse aladel kui hiljem meie oma kodus Kohilas, laua katmised suurtele hulkadele, järgnev valgete laudlinade pesu käsitsi saunas, reisis, isa rohked külastused koguduseliikmete juurde leina või rõõmu ajal, kirikuehitus Petroskois ja talgud mujal, koguduse-rahva reisis jne. Vanemate elustiil sai arusaadavaks ja omaseks, kujundades minu isiksust.

Koolis oli loomulik, et ma ei astunud pioneeriks. Õpetajad olid samas väga lahked ja püüdsid säästa olukordades, kus jäin erinevaks. Kord oli vastlapäeva kelgutamine. Läksin hommikul kelguga kooli ja kui kõik astusid bussi, takistas mind õppealajuhataja. Ta ütles: „Sina ei ole pioneer, sa ei tohi kelgutama tulla!“ Tulin kelguga koju tagasi, päike paistis ja meel ei olnudki mõru. Ema oli selle vahejuhtumi pärast küll pikka aega kurb.

Küllap on see lapsepõlve mõjutus, et mulle on alati meeldinud ja huvi pakkunud „selgrooga“ inimesed, kelle elutee pole olnud muretu või isegi mitte veatu, kes on aga kogenud suuri raskusi, täielikku inimlikku lootusetusest või tagakiusu. Sellised inimesed on igapäevaelus tihti kõige rõõmsameelsemad, julgemad ja optimistlikumad.

Sinu koostatud mälestusteraamatu „Isade õnnistus“ saatesõnas kirjutad: „See raamat on tagakiusatud inimestest.“ Mil määral Sa ise tajusid nõukogude ajastu survet?

Mu vanemad said kõigi inimestega hästi läbi, ka nendega, kel oli neist erinev maailmavaade. Ehk seepärast ei tajunud ma lapsena vaenu meie pere vastu, pigem oli kõikjal lahkust ja sõbrameelt. Ometi mõistan ja

tõlgendan aastakümnete järel vanemate meeleseisundeid paremini ning tõden riigi süstemaatilist vaenu kõigi kristlaste suhtes.

Mõistmiseks lühikirjeldus: mu isa õppis vaimulikuks Helsingis, elas seal koos oma esimese abikaasa ja pojaga, nõukogude võim lahutas perekonna ja saatis isa Siberi vangilaagrisse 35 aastaks, millest ta oli vangis küll vaid 3,5 aastat. Kui ta jäi ootamatult leseks, ei lubatud teda Soome abikaasa matustele ega kunagi pojale külla. Tal oli väga palju sõpru ja õpingukaaslasi, kes külastasid meie perekonda Eestis kord aastas, rohkem ei lubatud. Kauaoodatud kohtumistel Viru hotellis kaaluti iga sõna, kuna pealtkuulamine oli ilmselge. Me ei käinud soomlasi sadamas saatmas. Hoomasin palju hiljem, kui valus oli isale pilt Helsingi poole kaugenevast laevast, kuhu tema mitte kunagi ei tohtinud minna, et sõita abikaasa hauale, üksi kasvanud pojale või sõpradele külla.

Riigi poolt keelatud pühapäevakooli tunnid toimusid kord kuus, iga kord erinevas kodus, et varjul püsida. Kord läksime emaga Nõmmel perekond Kelementide koju tundi. Kui hakkasime väravast sisse astuma, vaatas ema, kas tänav on tühi. Ei olnud. Käisime veel ühe jalutustiiru tänavatel ning siis uus katse – nüüd oli tänav tühi ja astusime majja.

Pühapäevakooli tunde seostati ka laste sünnipäevadega, sest siis oli vajadusel võimalik öelda, et kokusaamine on hoopis sünnipäevapidu. Kuna minu sünnipäev on mai lõpus,

julges isa kutsuda kõik pühapäevakooli rühmad meie koju Hageri pastoraati hooaega lõpetama. Kord peale ühist tundi ja toredat söömist otsustati, et läheme kõik koos ka kirikusse, kus lapsed saavad õnnistuse. See oli tollel ajal julgustükk, et otsustati minna päise päeva ajal suure hulga lastega pastoraadist kirikusse. Tajusin täiskasvanute muret. Mõni oleks end nagu küüru tõmmanud sireliheki vahele, et liikumine sõiduteele välja ei paistaks. Mu vanemad hingasid kergendatult paari päeva pärast.

Oled öelnud, et Sinu ema Niina orelimäng avaldas Sulle pöördumatut mõju. Ta oli Sinu esimene orelimeister.

Oli periood, kui ema harjutas Hageri kirikus orelit peale oma päevatööd. Istusin tema lähedal oreilirõdul, sõin kokku keeratud paberituutust rosinaid, jälgisin päikesekiirte kulgu läbi kõrgete kirikuakende ja lugesin raamatuid. Keerulisem kui teadmisi ja oskusi on edasi anda innustust eluvaldkondade vastu. Emal läks see korda, olemata ise meistersängija.

Kasvasid luterlikus kodus ning oled jäänud luterliku kiriku liikmeks ja töötajaks tänini. Mida see kirik, see vaimulaad Sulle tähendab?

Kui oled välja kasvanud luterlikust traditsioonist, on loomulik selles kogukonnas panustada. Tunnen selleks ka kutsumust. Mulle on oluline mõte, mille leidsin oma ema surivoodi juurest lauakeselt: Jumal, ma hing

Sinus ja ootan Sinu armu kutset

kutsumise häält. Arvan, et selline meelsus on konfessioonide ülene ning taotluslik nii elus kui surmas.

Sind on vaimulikult mõjutanud ka Darmstadti Mariaõeskonna klooster Saksamaal ning selle kunagise juhi ema Basilea Schlinki raamatud.

Minu vanematekodus oli väga palju vaimulikke raamatuid. Tavatsesin raamaturiulist tõmmata kätte juhtuva raamatu ja tutvuda sellega paar päeva. Kord sattus niimoodi kätte ema Basilea Schlink'i soomekeelne elulooraamat. See köitis ja avaldas muljet. Ei möödunud kaua, kui Eestisse ja ka Hagerisse tuli ringreisile õde Barnaba Darmstadti Mariaõdede kloostri, ema Basilea vaimulik tütar. Kohtumine oli huvipakkuv, oli ka juhus olla õde Barnaba autojuht. 1993. aastal olime Pauluse kirikunoortega reisil Taizé kloostri Prantsusmaal. Pikk sõit venis päeva võrra pikemaks ning öömaja saamiseks muutsime sõiduplaani. Darmstadti kloostri saime südamliku vastuvõtu, head toitu, öömaja ning eluaegsed vaimulikud sõbrad ja eestpalvetajad.

Tartusse tulid Sa õppima eesti keelt ja kirjandust, ometi pühendusid hoopis orelile.

Mulle on alati olnud hingelähedased nii kiriku muusika kui sõnade seadmine. Otsustav hetk orelil kasuks toimus 35 aastat tagasi, kui olin 15-aastane. Harjutasin õhtupoolikul Hageri kirikus orelit, Bachi väikest prelüüdi gammoll. Harjutada polnud üldse tore: pedaaliga mängimine edenes väga visalt, kiriku surnukambrisse oli vähemalt üks kirst hoiule toodud. Varjud pikenesid, kirikust väljumiseks pidin tulema kottipimedas ukseni. Ainult koerte haukumine kostis kaugel. Tõusin orelit tagant ja läksin rõdu äärde seisma: kas nüüd jätan orelimängu katki? Koerad, varjud, kirstud, keerukas pill, hirm. Siis tegin otsuse: „Ei, iga kord, kui harjutama hakkad, palun harjutamisele Jumala õnnistust!“ See, et mängin siiani, ja nüüd valges soojas rahvarohkes paigas suurel orelil, on Jumala õnnistus. Omapoolseks pingutuseks oli õppimine Usuteaduse Instituudi

kirikumuusika osakonnas ja Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia magistriõppes orelilerialal.

Sinu ametiaega Pauluse koguduse organistina jäävad erakordsed sündmused: kirikuhooone põhjalik renoveerimine ja uue orelil valmimine. Kuidas see kõik on mõjutanud Sind kui kirikumuusikut?

Jumal on loonud meid sellesse aega ja paika, ise ei saa seda valida ega otsustada, saab olla vaid tänulik. Kiriku renoveerimise aeg ja kaheksa aastat kestnud protsess uue orelil hankimiseks olid ühtaegu põnevad ja pingelised. Tavatsen ütelda, et ükski suur asi ei tule ilma suure vaevata. Kahtlemata oli kiriku renoveerimisega kaasnenud koguduse elukorraldus väga suur väljakutse. Jumala kutse ja arm, et saime kogu perekonnaga selles osaleda ja oma panuse anda. Mäletan korda, kui jumalateenistusi peeti all krüptis ning ülal kirikusaalis toimusid kõrvulukustavad puurimistööd. Abikaasa Priit oli töömeeste juures, mina koos lastekooriga all krüptis kooriproovi pidamas. Kuna lärm oli kõrvulukustav, aga proov tuli teha, läksin lastega tualetti. Lapsed istusid pottidel, kabiinide ukseid lahti, süntesaator peeglilaul ja tegime proovi ära!

Erakordseks jääb hetk enne renoveeritud kiriku sisseõnnistamistalitust. Kaamerad olid valmis ülekanadeks, samuti orkester, kõik koorid ja solistid, harfimängija. Viimased minutid muusikutest tulvil rõdul enne sissemängu algust „Kui armsad on Sinu hooned“ – kui äkki selgineb vaimus arusaam, et nüüd hakkavad lisaks inimestele laulma ka inglid. 1944. aastal põlenud Pauluse kirik sai renoveeritud, toetudes eelnevate põlvkondade palvetele ja panusele ning kaasaegsete aastatepikkusele ihust ja hingest pingutusele.

Organisti töö kõrval juhata juba paarkümmend aastat ka koguduse kammerkoori. Millisena näed koorimuusika osa koguduse elus?

Milleks pühakoda, kui see oleks inimtühi ja hääletu? Kooritöö on osa vaimulikust tööst. Kui seame kokku käed ja liidame mõtted vaimulikel

teemadel, sulavad lauluhääled ka ühte: kasuks ning õnnistuseks igale lauljale, tema lähedasele, kõigile kuulajatele ning auks Jumalale!

Tegutsed ka pedagoogina Tartu Luterlikus Peetri Koolis. Milline on seal Sinu töö?

Olen osakoormusega mudilaskoori juht ja muusikaõpetaja. Töötan riikliku ainekava alusel, lisan võimalusel kristlikku teemakäsitlust. Töötan „silmade pärast“ – nende paljude säravate silmade pärast, mille taga on rikas lai maailm. Selles seisneb minu motivatsioon ja eesmärk: Jumala riiki kasvatada ja laiendada kõigi säravate silmade taga Püha Vaimu töö ja abiga.

Peate koos abikaasa Priiduga tähtsaks laste kristlikku kasvatust. Teie lapsed lendavad nüüd juba pesast välja. Kuidas vaatate neile järele?

Oma pere kulgemine ajas toob silma ette pildi metsatukas looklevast jõest, kus karge vesi üle kallaste pulbitseb. Kõrrekesed ja oksaraod liiguvad vooluga kaasa, osad neist on vanast puust, osad vast tärnanud. Kõik üheskoos liiguvad merre ja sealt edasi ookeani. Tunneme koos abikaasa Priiduga rahu ja rõõmu, et võime kulgeda sarnaselt koos oma lastega: Jumala suunas ja „sügavamatele vetele“.

Mõeldes olnule ja eesseisvale, mis julgustab Sind täna kõige enam?

Vanemaks saades hakkame paremini aru saama, kuhu me oleme sündinud: aega! See on ühtaegu rõõmus ja kurb, kuna kõik rasked hetked mööduvad, aga niisamuti kõik rõõmsad ja helged. Just „ajast“ saatis Jumal Jeesuse inimest välja päästma. Väga oluline on elada seetõttu iga hetke mõistuse ja südamega. Nende kahe poole vahel tasakaalu ja kaldumist õppides möödub kogu elu, keeruline „trikk“! Tervitan südamest iga lugejat ja annan kaasa Rudolf Rimmeli mõtte: „Sõber, hoia liblikat kui väikest venda! On meie elu liblikas, olgugi, et me ei lenda!“ Ja apostel Pauluse sõnumi: „Oh seda Jumala rikkuse ja tarkuse ja tundmise sügavust! Kui äraarvamata on Tema kohtumõistmised ja äärmõistmata Tema teed!“ (Rm 11:33).

Küsimusi esitas MAREK ROOTS

Jumalateenistused

9. mai kell 10 emadepäev
kell 12 laste ja perede teenistus
13. mai kell 10 Kristuse
taevaminemise püha
16. mai kell 10 leeripüha
23. mai kell 10 nelipüha
24. mai kell 10 teine nelipüha
30. mai kell 10 kolmainupüha
6. juuni kell 10
- Ülekanded jumalateenistusest on Pereraadios, Youtubes ja Facebookis.

Koguduse elu nädala sees

Piiblitunnid kolmapäeviti kell 17.00
(5., 12. ja 19. mail).

Taizé palvused neljapäeviti 17.30.

Piiblingid:

- E. 3. mai kell 15.30 (Liive)
T. 4. mai kell 17.00 (Merike)
R. 7. mai kell 17.00 (Aino)
E. 10. mai kell 15.30 (Liive)
P. 23. mai kell 11.45 (Juta)
E. 17. mai kell 15.30 (Liive)
T. 18. mai kell 17.00 (Merike)
E. 24. mai kell 15.30 (Liive)
P. 30. mai kell 11.45 (Juta)
E. 31. mai kell 15.30 (Liive)
T. 1. juuni kell 17.00 (Merike)
P. 6. juuni kell 11.45 (Juta)
E. 7. juuni kell 15.30 (Liive)
P. 13. juuni kell 11.45 (Juta)
E. 14. juuni kell 15.30 (Liive)
T. 15. juuni kell 17.00 (Merike)

Kantselei, kirik ja kolumbaarium on avatud E-R 10-17, L 10-14, P 9-10, telefon 5550 6363.

Liikmeannetus saab teha kantseleis või ülekanedega. Arve nr: EE282200 221005105336, saaja: EELK Tartu Pauluse kogudus.

Raamatupood E-R 10-18, kontakt: pauluseraamatupood.ee, 55506323, pauluse.raamatupood@eelk.ee

Supiköök E-L 11-13.

Õnnitleme!

31. mail saab meie koguduse organist ja koorijuht **Anna Humal** 50-aastaseks. Intervjuud temaga saab lugeda käesolevast kuukirjast.

Avalikud jumalateenistuse on taas lubatud

Valitsuse otsusega on alates 3. maist siseruumides taas lubatud avalikud jumalateenistused. Selleks, et hoida omavahel 2-meetrist vahet, on iga teine pingirida suletud. Tartu Pauluse kirikus on pingiread ühemeetrise vahedega, mistõttu üle rea istumine tagab 2-meetrise vahe. Kogu meie kiriku põrand on kaunistatud 1x1m ruutudega. Seegi hõlbustab vahemaa hoidmist. Jumalateenistusel osalejad peavad kandma maski ning desinfitseerida tuleb nii käsi kui pindu. Kõik vahendid selleks on kirikus olemas. 25% ruumi täitumise nõue tähendab, et Tartu Pauluse kirikus tohib korraga viibida kuni 250 inimest. Avalikke üritusi ei tohi kirikus olla alates õhtul

kella 19-st kuni hommikul kella 6-ni. Viimane nõue tuleb valitsuse soovist kehtestada ühesugused piirangud nii kirikutele kui söögikohtadele.

Samuti on lubatud tegevused lastega, noortega, täiskasvanutega, eakatega, samuti huvitegevus, täiendkoolitus ja täiendõpe, pühapäevakooli ja leeritunnid, piiblitunnid, piiblingid jms.

Nii Eesti Kirikute Nõukogu juhid kui Tallinna linnaape Mihhail Kõlvart pöördusid peaministri poole palvega leevendada piiranguid juba 2. maist, mil on õigeusklike ülestõusmispühad. Valitsus jättis oma otsuse muutmata ehk jumalateenistusi lubatakse siseruumides ikka alates 3. maist.

Suvine leerikool

Suvine leerikool algab 2. juunil kell 18. Tunnid toimuvad kolmapäeviti ja esmaspäeviti kell 18.00 – 19.30. Eelnev registreerumine ei ole vajalik. Tunde viivad läbi Kristjan Luhamets, Marek Roots ja Joel Luhamets. Leeriõnnistamine on 4. juulil 2021. a. kell 10. Täiskasvanute ristimine on laupäeval, 3. juulil kell 10.

Kiriku noortepäevad

Kristlik noortefestival „JäPe” kutsub 8. – 11. juulil 2021 Muhu saarele.

Laagrisse on võimalik registreeruda juba täna <https://jape.ee/piletid/> Mai lõpuni kehtib osavõtumaks 30€, juunis tuleb välja käia 35€ ja juulis 40€.

Laagri teemaks on Jeesuse kutse Laatsarusele: „Tule välja!” (Jh 11,43).

Aleksander Paldrok 150

Tartu Pauluse koguduse asutamise üks eestvedajaid ja esimene juhatuse esimees, nahahaiguste professor Aleksander Paldrok sündis 1871. a. 16. mai (vana kalendri järgi 4. mai) hommikul kell seitse Kavastu vallas ning ristiti juba samal päeval Tartu Maarja koguduses. Isa Karl oli pärit Kaiaverre, ema Ann Saadjärve vallast.

Tartus õppis ta arstiteadust ja kaitses väitekirja. Alates 1904. a. töötas ta nahahaiguste eradotsendina ning osales arstina Vene-Jaapani sõjas.

1910. aastal oli ta ajutise juhatuse esimees ning 1911. aastal käis ta koos õpetaja Arnold Habichti ja juhatuse laekahoidja Christian Wirkhausiga Riias tuhande allkirjaga põhikirja konsistooriumile esitamas. Põhikiri kinnitati ning Paldrok valiti esimese korralise juhatuse esimeheks. Aastal 1913 loobus ta esimehe kohast seoses suure töökoormusega. Juhatuse liige

oli ta ka hilisematel aastatel.

1919. a. sai Paldrok professoriks ja 1920 sanitaar-kindralmajoriks ning teda autasustati vabaturistiga. Rahvusvahelise kuulsuse tõid talle lepra ravivõtete uurimused. Kolm korda on teda esitatud Nobeli preemia kandidaadiks.

1933. aastal oli just Paldrok see, kes kutsus Harri Haameri kandideerima Tartu Pauluse koguduse õpetajaks. Muuhulgas oli Paldrok Tartu NMKÜ esimees ja skautide maleva vanem.

Aleksander Paldrok suri 1. juulil 1944 Kuressaares, kus ta mõni kuu varem arstina tööle oli asunud. Enne seda oli ta üle 35 aasta suvitanud Kuressaares, kus tal oli ka oma maja. Saaremaalt oli pärit Paldroki esimene abikaasa, kes suri 27-aastaselt. Kuus last sündisid teisest abielust. Prof. Paldrok maeti Kudjape surnuaeda.